

R. FRANGEŠ-MIHANOVIĆ, *Filozofija*. Zagreb, Institut za suvremenu povijest

FRANKOVIĆ, Eugen, povjesničar umjetnosti (Zagreb, 17. III. 1930). Diplomirao na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1963, gdje je i zaposlen u Institutu za povijest umjetnosti od 1964. Bavi se teorijom i kritikom arhitekture i urbanizma, zaštitom spomenika i okoline; istražuje povijesni razvoj prostorne formacije, sudjeluje u prostornom i urbanističkom planiranju. Sastavio je i vodio program revitalizacije Grožnjana u Istri. U okviru izložbe »Secesija u Hrvatskoj« (Zagreb 1977) obradio arhitekturu secesije u Zagrebu. Predavao je u Centru za industrijsko oblikovanje u Zagrebu.

BIBL.: *Prilog upoznavanju odnosa romaničke prema antičkoj umjetnosti u Dalmaciji*, Peristil, 1957, 2; *Urbana sredina*, Naše teme, 1964, 11; *Javnost spomenika*, ŽU, 1966, 2; *Razlozi prijedloga za Grožnjani*, ČIP, 1971, 220; *Uloga H. Bolléa u urbanističkom planiranju Zagreba*, ŽU, 1978, 26–27; *Regulatorna osnova Zagreba iz 1865. godine*, ibid., 1981, 32; *Gradnje, norme i spomenici – razvoj građevnoredulatornih normi i kriterij intervencija u povijesnim jezgrama Zagreba*, Peristil, 1983, 26; *Regulatorna osnova istočnih područja Zagreba*, ANŽO, 1983, 49; *Urbanističko planiranje Zagreba od 1945. do 1985.* Radovi IPU, 1985, 9; *Amfiteatar u Puli: izvještaj o projektu adaptacije i radovima u toku*, ibid., 1986, 10; *Lenucijeva era*, Arhitektura, 1988, 204–207; *Lenuci u Zagrebu* (katalog), Zagreb 1988; *Urbanističko planiranje u Hrvatskoj na mijeni stoljeća*, Peristil, 1988/89, 31–32; *Pitanje obnove Hrvatske*, Sabor hrvatskih graditelja '93, Crikvenica 1993.

Z. Poz.

FRANZ, Ignjat, klesar i kipar (Frenštád, Moravska, 19. XII. 1855 – Zagreb, 4. VI. 1942). Obrt je izučio u Moravskoj, usavršio se u Beču radeći na Vijećnici F. Schmidta. Sa H. Bolléom došao je 1879. u Zagreb kao stručnjak u katedralnu klesarsku radionicu. God. 1883–1920. bio je učitelj modeliranja na Obrtnoj školi (kod njega su učili, između ostalih, R. Frangeš-Mihanović i R. Valdec). Radio je mahom na svim Bolléovim gradnjama i obnovama sakralnih građevina: u franjevačkoj crkvi u Zagrebu i Iloku, u crkvi Sv. Katarine i kapelici na Ilirskom trgu u Zagrebu, župnoj crkvi u Dugom Selu, u proštenišnoj u Mariji Bistrici, grkokatoličkoj katedrali u Križevcima te sabornoj crkvi u Pakracu, čiji se portal ubraja u vrhunska ostvarenja njegova umijeća. Radio je također na arkadama na Mirogoju gdje je klesao i niz nadgrobnih spomenika, potom na grobnici bana J. Jelačića u zaprešićkim Novim dvorima. Izradio je kamene oltare u crkvi Sv. Terezije u Bjelovaru, te klesarske dekoracije na

glavnome oltaru u zagrebačkoj katedrali. Od četiri kamena poprsja obnovitelja katedrale u južnom tornju, jedno prikazuje Franza. Klesao je bazen fontane s Marijinim stupom pred katedralom i Bolléov vodoskok na Zrinjčevu. Izveo je štukature u »Zlatnoj dvorani« u palači u Opatičkoj ul. 10 i u palači J. hrv. štedionice (Oktogon), klesarske ukrase na zgradi HNK, gimnaziji na Rooseveltovu trgu (Muzej Mimara), Umjetničkom paviljonu, u gimnaziji u Sušaku. Posljednje mu je djelo podnožje za Frangešov spomenik kralju Tomislavu (1938–39). Bio je član Društva umjetnosti; izlagao je na Milenijskoj izložbi 1896. u Budimpešti.

LIT.: Z. Marković, Frangeš Mihanović, Zagreb 1954, str. 24–26, 237. – V. Frkin, Herman Bollé i obnova franjevačkih sakralnih objekata, ŽU, 1980, 29–30. – O. Maruševski, Iso Kršnjavi kao graditelj. Izgradnja i obnova obrazovnih, kulturnih i umjetničkih objekata u Hrvatskoj, Zagreb 1986.

O. Ma.

FRANJEVCI, red u Katoličkoj crkvi kojega je 1208. osnovao Sv. Franjo Asiški (umro 1226) radi evangelizacije najsiromašnijih slojeva puka, a potvrdio papa Honorije III. 1223. Samostane, koji su prema Franjinoj želji bili vrlo skromni, isprva podižu nadomak gradova i u predgrađima, a potom ulaze i u gradove, u tzv. varoši. Prihvaćaju klaustrarski tip samostana s jednobrodnom crkvom koja nerijetko ima sažeti transept. Presvođeno je redovito samo svetište, dok se u lađi nalazi otvoreno krovništvo, ponekad kasetirano. Premda je Sv. Franjo bio protiv slika u crkvi, osim Križa (raspeća), slike Majke Božje i Sv. Ivana u svetištu, u kasnijim se stoljećima od toga odustajalo, pa su franjevački samostani postali stjecišta umjetnika koji su radili poliptihe velikih razmjera za glavne oltare. Red se odmah nakon osnutka nevjerovatnom brzinom raširio po cijeloj Europi, tako da već sred. XIII. st. nema važnijega naselja u kojemu nisu i franjevci.

F. se dijele u tri reda, a prvi red u tri ogranka. Prvi red (osn. 1209) namijenjen je muškarcima koji žele živjeti u samostanu. Taj se red tijekom povijesti dijelio na brojne ogranke, a od 1900. ustao se na tri: Mala braća ili opservanti, konventualci i kapucini. Mala braća (opservanti ili jednostavno franjevci), nose habit smeđe boje s pojasom i kukuljicom, smatraju